

„Biblioteka na szlaku – z książką w przestrzeń miasta i regionu”

Jan Lercher, Książnica Karkonoska

W prezentacji przedstawię dwa działania, jakie zostały podjęte w Książnicy Karkonoskiej, ukazujące jej obecność w przestrzeni miasta – Dyskusyjny Klub Książki „Laboranci z Karkonoszy” oraz Gang Włóczykija, czyli grupę zajmującą się szydełkowaniem.

Na początek kilka słów o mieście Jelenia Góra oraz zadaniach, jakie pełni biblioteka.

Jelenia Góra to ok. 65-tyś. miasto na prawach powiatu, które w wyniku reformy administracyjnej z 1999 r. utraciło status stolicy województwa. Jest to o tyle istotne, że również biblioteka, wcześniej wojewódzka, została nie tylko miejską, ale w wyniku podpisania umowy Miasta Jelenia Góra z powiatem jeleniogórskim (obecnie karkonoskim) również biblioteką powiatową. Tak więc, przestając być bib. wojewódzką Książnica Karkonoska nie zmniejszyła swoich zadań i zakresu swojej działalności. Położenie miasta w strefie przygranicznej, jego turystyczny charakter związany z bliskością wielu pasm górskich (Karkonosze, Góry Izerskie, Góry Kaczawskie, Rudawy Janowickie) oraz działania w ramach Euroregionu Nysa, to czynnik wnoszący dodatkowe zadania dla biblioteki. Nie bez znaczenia pozostaje również rozciągnięcie samego miasta na długość niemal 40 km, co wymaga zapewnienia działalności filii Książnicy Karkonoskiej w kilku kluczowych dzielnicach. I tak:

- prawie w samym centrum miasta (przy ul. Bankowej 27) działa siedziba główna – w czteropiętrowym, dobrze zaadoptowanym dla potrzeb społeczności budynku znajdują się trzy działy pracujące na co dzień z czytelnikiem (Wypożyczalnia, Biblioteka Dziecięco-Młodzieżowa, Dział Regionalny z Czytelnią) oraz działy mające kluczowe znaczenie dla funkcjonowania biblioteki, czyli Gromadzenie i Opracowanie Zbiorów, Dział Instrukcyjny i Administracja; w budynku urzęduje również dyrektor instytucji;
- w mieście działa 5 filii KK rozlokowanych w czterech dzielnicach JG: w Maciejowej (dzielnicy, z której prowadzi wyjazd m.in. w kierunku Wrocławia, 2 na Zabobrze (duża, blokowa dzielnica), w Cieplicach (uzdrowiskowa miejscowość) oraz w Sobieszowie (z tej miejscowości najszybciej wyruszymy w Karkonosze będąc jeszcze w granicach miasta);
- Książnica Karkonoska, w ramach jej działań biblioteki powiatowej, prowadzi opiekę merytoryczną i szkoleniową nad bibliotekami powiatu Karkonoskiego; zadania te realizuje Dział Instrukcyjno-Metodyczny KK,
- biblioteka prowadzi na szeroką skalę czytelniczą i regionalną działalność edukacyjną, a także wystawienniczą, promując działalność artystyczną i samorealizacyjną dzieci, młodzieży i dorosłych;
- od 2006 w KK działa Jeleniogórska Biblioteka Cyfrowa (w tej chwili rozwinięta do projektu Cyfrowy Dolny Śląsk), unikalna w skali kraju regionalna biblioteka cyfrowa, w której na ten moment można przeglądać 56 000 obiektów.

Wydawać by się mogło, że przy takich warunkach obiektowych i zadaniowych, nie będzie już potrzeby wychodzenia w przestrzeń miejską. Nic bardziej mylnego – każde działania trzeba

koordynować w zależności od zmieniających się potrzeb mieszkańców, a nawet wychodzić naprzeciw ich oczekiwaniom.

Dyskusyjny Klub Książki „Laboranci z Karkonoszy”

Działający w KK klub (w ramach projektu Instytutu Książki książkowych klubów, czyli nieformalnych, oddolnych spotkań ludzi chcących się spotkać i rozmawiać o książkach, skupionych wokół wybranego tematu czy gatunku) swój początek bierze od osoby Przemysława Wiatera i jego książki „Laboranci u Ducha Góra”. Na fali popularności tej książki oraz ponownemu zainteresowaniu się dawnymi tradycjami zielarskimi w Karkonoszach, klub, podążając za tym trendem, rozpoczął swoją działalność w 2014 r.

Tak pisał sam o sobie:

Laboranci z Karkonoszy to spotkanie współczesnych kontynuatorów tradycji zielarskich w Karkonoszach, propagatorów tej tradycji i dorobku kulturowego oraz wszystkich zainteresowanych zdrowym życiem.

Czytamy, dyskutujemy, wymieniamy książki i mądrości życiowe.

DKK Laboranci z Karkonoszy jest dla ludzi otwartych na nowości, ciekawych świata, zakochanych w górach, pragnących żyć bliżej natury i czerpać z niej to co najlepsze dla siebie.

Ustalono, że klub będzie się spotykać raz w miesiącu (1. wtorek/m), podstawą do rozmów będą zamówione książki z Instytutu Książki, a co jakiś czas będą zapraszani goście specjalni (pierwszym był oczywiście P. Wiater).

Zawiązała się pierwsza społeczność klubu, która spotykała się dość regularnie, wypracowano formę spotkań, która w niezmiennej formie przetrwała do roku 2022. Klub do tego roku prowadziły dwie Panie: Kamila Wilk (bibliotekarz Książnicy Karkonoskiej) oraz Grażyna Mańturzyk (specjalistka od ziołolecznictwa).

Wspomniany wcześniej rok 2022 był przełomowy dla dalszego istnienia klubu „Laborantów” – wraz z odejściem na emeryturę Kamili Wilk, rezygnacji drugiej prowadzącej oraz realizacji w tym czasie projektu modernizacyjnego biblioteki (przystosowania wnętrza budynku głównego do potrzeb lokalnej społeczności) trzeba było podjąć decyzję co dalej. Nie chcąc tracić skupionej wokół klubu społeczności, zdecydowano się wypracować zupełnie inne podejście do jego celów i działań. Przede wszystkim zwiększono nacisk na historię karkonoskich Laborantów – na każdym spotkaniu uczestnicy dostawali informację o postaciach i miejscach związanych z Laborantami, a jeżeli wiązało się to z tematem spotkania, również on był przedstawiany przez ich przyrządek.

Klubowe książki, dotąd związane głównie z leczeniem wzbogaciły się o inne gatunki i dyscypliny, co dało możliwość poszerzenia oferty klubu do szerszej grupy wiekowej.

Po okresie zimowym w klubie nastąpiła największa zmiana – podzielono rok na okresy:

- wiosenno-letni, w którym rozpoczęły się wycieczki i spacerunki związane z Laborantami, ich działalnością i pozostałej, w przestrzeniach miejskiej i przyrodniczej, spuścizny. Odbyły się wycieczki do Miłkowa, Cieplic, Muzeum Karkonoskiego i Parku Kościuszki

w JG. Dla każdego z tych miejsc zostały wcześniej przygotowane materiały książkowe, ikonograficzne, cyfrowe a także artykuły z prasy regionalnej (Rocznik Jeleniogórski, Karkonosze i inne). W przyszłości planowane są dalsze wycieczki, m.in. do Szklarskiej Poręby i Karpacza. Są one już przygotowywane we współpracy z innymi instytucjami, jak choćby z Karkonoskim Parkiem Narodowym;

- jesienno-zimowy, w którym spotkania odbywają się wprawdzie w budynku biblioteki, ale odchodzi się od formy wykładowej na rzecz warsztatowej. I tak, już w październiku ruszają warsztaty z aromaterapii.

Gang Włóczykija, czyli warsztaty z włóczką

Cokolwiek potrafisz robić twórczego, zacznij to robić – Mirosław Słowikowski

Powyższy cytat oraz książka „Sklep na Blossom Street” stały się inspiracją dla czterech (dokładnie jak w książce) bibliotekarek KK, aby 6 XII 2013 r. pierwszy raz spotkać się w bibliotece, inaugurując działalność szydełkowej, kobiecej grupy pomocy i wsparcia. Grupa początkowo spotykała się 1./miesiącu, ale szybko okazało się to stanowczo za mało, zwiększono więc częstotliwość spotkań. Być może GW, nie wyszedłby w miejską przestrzeń, gdyby nie rozeszły się w tym czasie jej godzinowe potrzeby z czasem otwarcia Książnicy Karkonoskiej. Biblioteka nie była także w tym czasie gotowa na niestandardowe pomysły, wykraczające poza zakres jej ówczesnych działań. Innymi słowy, nie postrzegała siebie przez pryzmat przestrzeni, którą posiada. Włóczkowa grupa przeniosła się więc do jednej z pobliskich kawiarni, blisko centrum rynku, a dzięki temu została zauważona w przestrzeni kawiarnianej. Jej nietypowy, jak na tamte czasy, charakter przypominał bardziej obrazki ze Skandynawii – Gang... miał zresztą w sobie coś z duńskiego Hygge. Zatem w tym starciu było 1:0 dla kawiarni, a na zmianę podejścia do tematu od strony biblioteki trzeba było jeszcze trochę poczekać.

Dziewiarki w tym czasie rosły w siłę, podejmując szereg działań, które sprawiły, że stały się widoczne i rozpoznawalne w przestrzeni miejskiej – w Światowym Dniu Dziergania w Miejscach Publicznych pojawiały się w altanie Parku Norweskiego (SIC!) w Cieplicach. Poza warsztatami i dzierganiem w plenerze były też dodatkowe działania – maskotki w ramach ogólnoswiatowej charytatywnej akcji „Ośmiorniczki dla Wcześniaków”, kilka razy w ramach YarnBombing, czyli przystrajania obiektów w miejscach publicznych, swoje odzienie zyskały miejskie drzewa.

Kilkukrotnie jeleniogórskie dziewiarki prezentowały swoje prace na wystawach, czy to indywidualnych czy tematycznych, jak np.: „Haftowany Ogród Ducha Gór” czy „Haftowana Jelenia Góra”. Na wiosnę przyszłego roku planowana jest kolejna, tym razem o motylach.

Gang Włóczykija powrócił w końcu do przestrzeni Książnicy Karkonoskiej. Ta rozłąka dużo dała, zarówno bibliotece, która i tak musiała zmierzyć się z rosnącymi potrzebami lokalnej społeczności a dzisiaj upatruje w tej instytucji jeden z ostatnich bastionów publicznego miejsca – egalitarnego, równego i dostępnego dla wszystkich. Gangowi... pozwoliła z kolei stanąć na własnych nogach, być rozpoznawalną i cenioną w przestrzeni miejskiej. Dzisiaj obie idą wspólną drogą. Gdzie zmierzają?

Powiadają, że w trzecie miejsce.

Koncepcja trzeciego miejsca zakłada obecność czegoś pomiędzy tym co publiczne (pracą, przestrzenią miejską, elementami zielonymi) a prywatnym (domem, mieszkaniem, bliskimi). Pytanie, czy biblioteki wpisują się w taką koncepcję, jest tylko pytaniem retorycznym, a ich obecność z różnymi działaniami w przestrzeni miejskiej tylko wzmacnia tą pewność.